

ПЕДАГОГИК МУОМАЛА ВА МУЛОҚОТ

РЕЖА:

- 1. Мулоқот - кишининг ички ва ташқи оламини намоён этувчи ўзаро муносабатларнинг муҳим шаклидир.**
- 2. Оиладаги яқинлар билан бўладиган мулоқотнинг мазмуни.**
- 3. Кишиларнинг кундалик ҳаёти давомида яъни меҳнат қилиш, таҳсил олиш ва бошқа жамоат ишларини бажаришдаги муомла ва мулоқоти.**

1. Мулоқот - кишининг ички ва ташқи оламини намоён этувчи ўзаро муносабатларнинг муҳим шаклидир.

Мулоқот - кишининг ички ва ташқи оламини намоён этувчи ўзаро муносабатларнинг муҳим шаклидир. Мулоқот жараёнида киши ўзининг ташқи олам, жамиятнинг турмуш тарзи, унинг ижтимоий, иқтисодий, маънавий ҳаёти ҳақидаги қарашлари, тасавури ва ҳиссиётини ифодалайди.

Мулоқотнинг асосий вазифалари

Ҳар қандай
мулоқотнинг
элементар
вазифаси-
суҳбатдошларнинг
ўзаро бир-бирини
тушунишни
таъминлаш.

Унинг яна бир
муҳим вазифаси
ижтимоий
тарбияга асос
солиши

Одамларни у
ёки бу
фаолиятга
ҳозирлаш ва
руҳлантириш

МУЛОҚОТ ВА МУОМАЛА ТУРЛАРИ

Жамиятдаги муомала

Жамият аъзоларининг ўзаро ижтимоий муносабатлари, турмуш шaroитлари ўзгариши билан уларнинг моддий олам ҳақидаги тассавури, тушунчалари, дунёқарашлари, одоб ва ахлоқ нормалари ҳам ўзгаради.

Кишилар ўртасидаги муомала

Кишилик жамияти пайдо бўлиши билан одамлар ўртасида мулоқотга ҳам эҳтиёж сезилди. Жамият аъзоларининг бир-бирлари билан ўзаро мулоқотлари шу жамиятнинг ҳар томонлама тараққиётига замин бўлди.

Оиладаги муомала

Ҳар бир тарихий даврнинг ўзига хос муомала одоби, қонун-қоида нормалари мавжуд бўлганидек, эркаклар ва аёллар, ота-оналар ва фарзандлар, йигит ва қизлар ўртасидаги мулоқотга ҳам эҳтиёж пайдо бўлди.

Мулоқот орқали кишилар қуйидаги ҳолатда бўладилар

Мулоқотда бўлади

Психологик таъсир
этадилар

Ахборот
алмашадилар

Ҳаракатга чорлаш

Ўз фикрларини
баён этадилар

Бизнинг жамиятимиз аъзолари ўртасида қандай мулоқот турлари мавжуд?

Улар жамиятимизнинг кичик ячейкаси ҳисобланган оиладаги ота-она, катта кишиларнинг ўзаро мулоқотлари, ота-она ва фарзандларнинг, қиз болалар ва ўғил болаларнинг, оила аъзоларининг, қўни-қўшни, қариндош-уруғлар, дўсти-ўртоқлар билан мулоқоти, ўқиш жараёнида жамоат жойларида турли, тўй тантаналарда, маданий ҳордиқ чиқариш масканларида, транспортда кишиларнинг ўзаро мулоқотидан иборат.

Бизнинг мутлоқ маданиятимизда халқимизнинг асрлар давомида сақланиб келинган урф-одатлари, анъаналари, ахлоқ нормалари мужассам бўлиб, мақоллар, ҳадислар, ҳикматли сўзлар, панд-насихатлар, ахлоқ-одоб дурдоналари шаклларидан халқни маънавий етукликка бошлаб келади.

Ахлоқ-одоб ҳақидаги ҳадислардан бирида “Ҳамма ишларингизда тўғри бўлинг, одамларга муомалада хулқингиз чиройли бўлсин”, - дейилиб, барча тоифадаги одамлар хушхулқ самимий, тўғри бўлишга даъват этилади.

Ота-она, опа-сингил, дўст, устозлар, қариндош-уруғлар ва бошқалар билан мулоқот қилишнинг дебчаси - саломлашиб бўлингач, улар билан ҳақиқий мулоқот бошланади.

Имом Ғаззолий айтганидек:
“Ўзингга нисбатан кичиклардан қандай муомалани кутсанг, уларга нисбатан ҳам худди шундай муомалада бўлгин”.

Ота-онанинг бир-бири билан “адажониси” ёки “ойижониси” деб мурожаат этишлари, “рахмат”, “марҳамат”, бирон жойга борилаётганида “яхши бориб келинг” ёки “бехатар бориб келинг”, “яхши келдингизми?” каби сўзларни ишлатишлари шу оила аъзоларининг барча ўртасидаги муомалани тўғри йўлга қўяди, фарзандларнинг ота-онага нисбатан ҳурматини, меҳр-муҳаббатини оширади, ота-она улар учун идеал бўлиб қолишларига ёрдамлашади.

Айниқса, ота-она муносабатидаги сабрлилик оилавий юмушларни ўйлаб, ақл-заковат билан биргаликда маслаҳатли ҳал этиши, уларнинг бир-бирига меҳрибонлиги, фарзандларига бир хилда муомалада бўлиши, ҳар иккала томоннинг қариндош-уруғларига, қўни-қўшниларга бир хилда меҳр-муҳаббат, ҳурмат билан қараши, бир сўзлиги, ҳақиқатни гапириши каби ижобий фазилатларга эга бўлиши, шунингдек, ичиш, чекиш, ёлғончилик, маиший бузуқлик, димоғдорлик, манманлик ва бошқа шу каби иллатлардан ҳоли бўлиши оилада муомала одобининг софлигини таъминловчи хусусиятлардир.

3. Кишиларнинг кундалик ҳаёти давомида яъни меҳнат қилиш, таҳсил олиш ва бошқа жамоат ишларини бажаришдаги муомла ва мулоқоти.

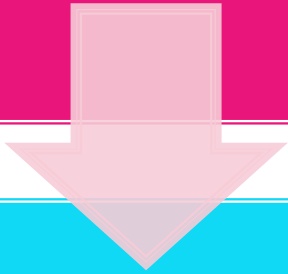
Киши кундалик ҳаётининг асосий қисми меҳнат қилиш, таҳсил олиш ва бошқа жамоат ишларини бажариш билан ўтади. У касбдошлари, тенгдошлари, раҳбарлари, ташкилотчилари билан мулоқотда меҳнат қилади, таҳсил олади. Оилага хурсандчилик билан қайтиш, узок умр кўриш гарови раҳбар ва ишчи касбдошлар, тенгдошларнинг дилхушлик билан ўзаро мулоқоти ҳисобланади. Раҳбарнинг манманлиги, кўпол муомаласи, ўзини билимдон, бой-бадавлатдек баланд тутиши, қўл остидагиларни назарга илмаслиги бутун жамоанинг асабига салбий таъсир этади. Носоғлом муҳитни вужудга келтиради, бундай муҳитда ишлаш ёки ўқиш киши саломатлигига, ҳатто, оиланинг маънавий соғломлигига ҳам путур етказди.

Жамоат жойларида, умумий транспортларда турли характердаги оммавий тантаналарда гўзал хулқли, гўзал сўзли бўлиш, сўзлашиш маданиятига риоя этиш кишининг иззат-обрўсини оширади, халқнинг эътиборига, таҳсинига сазовор этади.

Совуқ сўз сўзлама... Кўп билу, оз сўзла: кам билсанг, кўп сўзлама, чунки ақлли киши кўп сўзламайди деганларки, жим ўтириш саломатлик гаровидир.

Мулоқотда ҳам суҳбатнинг сўзларини охиригача сабр билан тинглаш ҳам санъатдир. Сабрсизлик билан ўзининг турли фикрларини, нуқтаи назарини айтиб, суҳбатдошларни чалғитиш маданиятсизлик белгиси ҳисобланади.

Жамоат жойларида, тўй тантаналари оммавий ҳордиқ чиқариш жойларида нотаниш кишилар билан эҳтиёт бўлиб, ҳар бир сўзни ўйлаб гапириш зарур.

Бундай жойларда пайдар-пай, ноахлоқий ҳарактердаги гапларни гапириш атрофдагиларни ғазабини келтиради, улар учун ҳурмат-сизлик ҳисобланади. Атрофдагиларнинг суҳбатларини яширинча тинглашга интилиш энг ёмон иллат бўлиб, гап ўғрисига айланиб қолиш ҳисобланади.

Ёш жиҳатидан катта кишиларнинг сўзларига кулоқ тутмоқ уларнинг фикрлари нотўғри, ноўрин бўлган тақдирда сукут сақлаб, диққат билан эшитмоқ фарзи айнди. Суҳбатдош сўзларни тугатгач, у ҳақидаги фикрлар сўнг баён этилади.

Ўзбекона муомала одоби, айникса, хотин- кизларга нисбатан ҳар қандай вазиятда ҳам қўпол муносабатда бўлмасликни, аксинча, ўта илтифотли бў-лишни, эъозлашни тақозо этади.

Шу боис, Расули Икром: “Тангри аёллар билан яхши муомалада бўлишларингизни тавсия этади, чунки улар кизларин-гиз, жуфти ҳалолларингиз, опа-сингилларингиздир”, деб таълим берганлар.

Шуни ҳам унутмаслик керакки, қандайдир бойликка эга бўлиш, юксак ла-возим, ҳатто, кексалик ёҳуд кайфиятнинг бузуқлиги ҳам атрофдагилар билан қўпол муомалада бўлиш ҳуқуқини бермайди. Чунки дил жароҳатини ҳеч бир малҳам, дори тuzата олмайди. Демак, аллома Абу Али ибн Сино айтгандек, “инсон ҳар доим навқирон, бардам бўлиши учун бошқа одамларни ранжит-маслиги, дилини вайрон қилмаслиги ҳамда ўзи хуштабиатли бўлмоғи лозим”.

Таъмагирлик, очкўзлик билан мол-дунё тўплаш бизнинг ота-боболаримиз қоралаган иллатдир. Ҳадисларда тарғиб этиладиган одоб моҳияти ўз ҳиссиётини, ҳирси ва нафсини тийиш, ҳар ишда исрофгарчиликка йўл қўймаслик каби кўплаб ажойиб одатлар ҳар бир ўқувчи бола онгига тезроқ кириб борса, маънавиятимиз шунча тезроқ тикланади, ҳаётимиздаги ўзгаришлар кўзга тезроқ ташлана бошлайди.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, ўзбек халқи мулоқотида ҳам, бошқа миллатлар каби, мақтов ҳамда мақтовга оид сўз иборалар жуда кўп учрайди. Уларни ўрганиш ва таҳлил қилиш мулоқотнинг умуминсоний ва миллий белги ҳамда хусусиятларини аниқлаш имкониятини беради.

**ЭЪТИБОРИНГИЗ
УЧУН РАХМАТ**

